

Баранова Алла Віталіївна
Сумський державний університет
Викладач кафедри права

ІДЕОЛОГІЧНА БАГАТОМАНІТНІСТЬ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

У Конституції України зазначено, що суспільне життя в державі ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, тобто плюралізм проголошується одним з основоположних принципів життєдіяльності українського суспільства. Однак, наслідки тоталітарного минулого нашого суспільства проявляються в тому, що дискредитоване саме поняття «ідеологія», його розуміють у спрощеному контексті, як специфічне ставлення до певного прояву суспільної діяльності. Проте, необхідність встановлення чітких змістових орієнтирів, здатних теоретично формалізувати діяльність основних політичних інститутів, в тому числі й держави, актуалізує питання державної ідеології як такої, а також ідеологічного змісту в діяльності державних органів.

У широкому розумінні ідеологію визначають як систему поглядів та ідей, політичних програм та лозунгів, філософських концепцій, в яких усвідомлюються та оцінюються ставлення людей до дійсності та один до одного, що виражає інтереси різних соціальних класів, груп, громад. Розглядаючи ідеологію як систему слід зазначити, що виникаючи в процесі певного руху система є його результатом, аніж змістом. Відповідно до цього ідеологія стає системою тоді, коли певні провідні норми пропонуються державою в політиці, системі освіти тощо, тоді ідеологія стає усвідомленою політикою. Науковець з державного управління В. Лола визначає державну ідеологію як систему ідей, ідеалів, норм та цінностей, що відображує особливості державного буття суспільства, на основі спільного інтересу визначає державну мету, виступає ідейною і ціннісною основою формування теорій і концепцій державного будівництва та знаходить практичне втілення в програмах державного розвитку.

Слід зауважити, що спосіб пропонування державою певної ідеології визначається державно-управлінськими концепціями виховання, що базуються на певному державному режимі. Так, за тоталітарного режиму державна ідеологія жорстко нав'язувалася в суспільстві, розглядалася з точки зору її політичної спрямованості, виключаючи її культурологічний зміст, що призвело до негативного ставлення до цього поняття та ігнорування його значення для суспільної життєдіяльності. Проте науковці наголошують, що ідеологію необхідно розглядати на абстрактному рівні, виділяти її в окреме культурне явище, в слово про буття ідеї.

Генеzu поняття ідеології досліджувала О. Грицай, дійшовши висновку, що ідеологія є «зміцнюючим сплавом» для свідомості, передумовою, вихідним пунктом формування суспільної свідомості, опосередкування між суспільним буттям та індивідуальною свідомістю. Ідеологія виникла разом із класовим суспільством і характеризується класовою спрямованістю, адже особливий класовий тип свідомості стає у якості загального. Проте матеріальним носієм, діючою силою ідеології є держава, завдяки якій сутність ідеології проявляється у русі форм суспільної свідомості. Це доводить вирішальний вплив ідеології на людське життя, її основоположне значення для будь-якого суспільного устрою.

Форми суспільної свідомості проявляються саме через ідеологію, виступають засадою і засобом розвитку свідомості людини. Погоджуємося з думкою науковця, що ідеологія присутня в житті людини як цілісність, що пронизує кожне явище, подію, завдає єдність всьому світосприйняттю. Суспільна свідомість сьогодні зорієнтована на соціальну активність і творчість. Отже, не відкидаючи політичний аспект ідеології, зазначимо, що визначальна роль ідеології у державній виховній політиці полягає в тому, що набагато раніше, ніж ідеологія стає політичною свідомістю людини, вона спричиняє становлення індивідуальної свідомості особистості людини, і молоді, зокрема.

Характеристиці поняття «ідеологія» присвячені також роботи вітчизняного політолога Н. Чубура. На думку науковця, ідеологія формує соціально-політичну мотивацію визначеного типу та спрямованості, що визначає ієрархію соціально важливих цілей, а саме: довготривалих та поточних. Ідеологічна система, сформована з політичних ідей, концепцій, доктрин не просто відображає суспільно-економічні реалії, а виражає певні інтереси щодо складних соціально-політичних суб'єктів, носіїв ідеології.

Науковці наголошують на актуальності питання визначення ідеології, яка максимально сприяла б об'єднанню суспільства, значною мірою несла б позитивний, конструктивний потенціал, була б спроможна забезпечити консенсус усіх політичних сил. Фахівець з державного управління С. Бронікова навіть визначає основні інструменти такої ідеологізації суспільства: стереотипизацію, міфологізацію, символізацію, що репрезентують перетини реального, інформаційного й символічного світу.

Об'єктивно жодна з ідеологій не може з усією повнотою відображувати широкий спектр соціальних інтересів і тенденцій розвитку суспільства. Проте максимально виражати загальнонаціональні інтереси може така ідеологія, що за своїм характером найбільше відповідає історичним традиціям, установкам і очікуванням більшості громадян певної держави. Отже загальнодержавна, загальнонаціональна ідеологія є похідною від суспільної, яка становить дух, неповторну особливість, характер даного народу. В свою чергу державна ідеологія є більш універсальною, і саме вона є основою політики, найперше, соціальної, завдяки чому забезпечується стабільність держави та її інтенсивний розвиток.

Отже, в діяльності державних органів завжди присутня ідеологічна складова як сукупність змістових орієнтирів, на які спрямована діяльність державної влади, однак, конституційний принцип ідеологічної багатоманітності не буде порушений в тому разі, коли ідеологічна складова діяльності різних політичних інститутів відрізняється за своїм змістом, сукупністю ідей та поглядів, а державні органи, в свою чергу, не

перешкоджають діяльності легітимних політичних партій та громадських організацій.

Баранова А.В. Ідеологічна багатоманітність як конституційна основа державотворення // Верховенство права як основа сучасного конституціоналізму (VI Тодиківські читання) : зб. тез наук. доп. і повідомлень Міжнар. наук. конф. молодих учених, аспірантів і студентів (27-28 вересня 2013 р., Харків). – Х., 2013. – С. 24-25.